

Subject Area
Human and Economic
Geography

Year: 2022
Vol: 8 Issue: 102
PP: 3206-3218

Arrival
02 August 2022
Published
30 September 2022
Article ID Number
64412

Article Serial Number
34

Doi Number
<http://dx.doi.org/10.2922/8/sss.64412>

How to Cite This Article
Baydemir, R. & Benek, S. (2022). "Şanlıurfa Şehrinde Yaşayan Suriyelilerin Suriye İç Savaşı (2011) Öncesinde ve Sonrasında Sosyoekonomik Durumları Üzerine Karşılaştırmalı Bir Analiz" International Social Sciences Studies Journal, (e-ISSN:2587-1587) Vol:8, Issue:102; pp:3206-3218

Social Sciences Studies Journal is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

Şanlıurfa Şehrinde Yaşayan Suriyelilerin Suriye İç Savaşı (2011) Öncesinde ve Sonrasında Sosyoekonomik Durumları Üzerine Karşılaştırmalı Bir Analiz¹

A Comparative Analysis on the Socioeconomic Status of Syrians who Living in Şanlıurfa City Before and After the Syrian Civil War (2011)

Recep Baydemir¹ Sedat Benek²

¹ Doktor Adayı., Harran Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Coğrafya ABD, Şanlıurfa, Türkiye
² Prof. Dr., Harran Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Coğrafya Bölümü, Şanlıurfa, Türkiye

ÖZET

Bu çalışma, Şanlıurfa şehrinde yaşayan Suriyelilerin, göç öncesi (2011 öncesinde Suriye'deyken) ve göç sonrası (Şanlıurfa'dayken) sosyoekonomik durumlarına odaklanmaktadır. Zorunlu göçe maruz kalmış insanların, mevcut sosyoekonomik durumlarının daha iyi ortaya konulması için, göç öncesi durumlarının da bilinmesi gerekmektedir. Böyle bir çalışma, bir taraftan Suriyelilerin göç öncesindeki sosyoekonomik durumunu diğer taraftan da göç sonrası sosyoekonomik yapılarında meydana gelen değişikliği daha sağlıklı anlamaya katkı sunabilmektedir. Bu çalışmanın amacı, Suriyelilerin göç öncesi ve göç sonrası sosyoekonomik durumlarını karşılaştırmalı bir analize tabi tutarak, Suriyelilerin sosyoekonomik durumlarında meydana gelen değişikliğin nasıl olduğunu Şanlıurfa şehrinde yaşayan Suriyeliler üzerinden ortaya koymaktır. Bu çalışmada, veri toplam tekniği olarak saha gözlemleri ve anket tekniği kullanılmıştır. Bu kapsamda, Suriyelilerin yoğun olarak yaşadığı Eyyübiye'ye bağlı 25 ve Haliliye'ye bağlı 20 olmak üzere toplam 45 şehrsel mahallede 360 gönüllü Suriyeli katılımcıya rastgele örneklem yoluyla ve yüz yüze görüşülerek anket uygulanmıştır. Anketler bir online veri toplama aracı olan KoBotoolbox programı aracılığıyla 2020 yılının Eylül ayında uygulanmıştır. Sonuç olarak, zorunlu göç sonrası, Suriyelilerin sosyoekonomik yapılarında ciddi değişikliklerin olduğu görülmüştür. Göç öncesiyle kıyaslandığında, zorunlu göçün, Suriyelilerin sosyoekonomik yapılarını %19'luk düzeyde "iyi" yönde etkilediği, %70'lik düzeyde de "kötü" yönde etkilediği saptanmıştır. Zorunlu göçün sosyoekonomik olarak etkilemediği Suriyelilerin oranı ise, %11 düzeyinde olduğu görülmüştür. Böylece, göç öncesiyle kıyaslandığında, göç sonrası Suriyelilerin sosyoekonomik durumlarının, %19'u "olumlu" ve %70'i "olumsuz" olmak üzere, %89 oranında etkilendiği saptanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Savaş, Zorunlu Göç, Suriyeliler, Sosyoekonomik Durum, Şanlıurfa Şehri

ABSTRACT

This study focuses on the socioeconomic status of Syrians who living in Şanlıurfa city before migration (when in Syria before 2011) and after migration (in Şanlıurfa). In order to better reveal the current socioeconomic status of people who have been subjected to forced migration, their before migration status should also be known. Such a study can contribute to a healthier understanding of the current socioeconomic status of the existing Syrians before the migration, on the one hand, and the change in their socioeconomic structure after the migration, on the other hand. The aim of this study is to analyze the socioeconomic conditions of the Syrians before and after the migration, and to reveal how the socioeconomic status of the Syrians has changed through the Syrians who living in the city of Şanlıurfa. In this study, were used field observations and survey technique as data collection technique. In this context, a survey was applied to 360 volunteer Syrian participants through random sampling and face-to-face interviews in a total of 45 urban neighborhoods, 25 in Eyyübiye and 20 in Haliliye, where Syrians live heavily. The Surveys were administered in September 2020 via the KoBotoolbox application, which is an online data collection tool. As a result, it has been observed that there are serious changes in the socioeconomic structures of the Syrians after the forced migration. Compared to before migration, it was determined that forced migration had a "good" effect on the socioeconomic structure of Syrians at a level of 19%, and a "bad" effect on the socioeconomic structure of 70%. It has been observed that the rate of Syrians who are not socioeconomically affected by forced migration is at the level of 11%. Thus, when compared to before migration, it was determined that the socioeconomic status of Syrians after migration was affected by 89%, including 19% "positive" and 70% "negative".

Keywords: War, Forced Migration, Syrians, Socioeconomic Situation, Şanlıurfa City

1. GİRİŞ

İç savaşların, çatışmaların, buhranların ve bölgesel eşitsizliklerin damgasını vurduğu günümüz "modern çağ", uluslararası düzeyde gerçekleşen kitlesel zorunlu göçlerle birlikte adeta *Göçler Çağı*'na (*The Age of Immigration*) (Castles vd., 2014) dönüşmüş durumdadır. Savaş ve çatışma nedenli zorunlu kitlesel göçler tüm dünyada küresel bir problem iken, bu problemin en fazla yaşandığı başat coğrafyalardan birisi olarak Ortadoğu Coğrafyası gelmektedir. Zira Ortadoğu Coğrafyası'nda hem bölgesel hem de küresel aktörlerin başat rol oynadığı savaş ve şiddet/çatışma ortamı, bu coğrafyayı sadece kaosun olduğu bir coğrafyaya dönüştürmemiş, aynı zamanda, savaş ve şiddet ortamından dolayı dışarıya en çok göç veren coğrafyaların başında gelmesine de sebep olmuştur. Ortadoğu Coğrafyası'nda, özellikle de Arap Baharı ile birlikte, insani trajediler ve buna bağlı dışa göç had safhaya çıkmıştır.

¹ Bu araştırma, Recep Baydemir'in, Prof. Dr. Sedat Benek danışmanlığında, Harran Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Coğrafya Anabilim Dalı'na sunmak üzere hazırlanmış olduğu ve Harran Üniversitesi Bilimsel Araştırma Kurulu (HÜBAK) tarafından 2018 proje numarasıyla desteklenen "Suriyelilerin Şanlıurfa Şehrine Mekânsal ve Sosyolojik Açından Etkilerinin İncelenmesi" başlıklı doktora tez çalışmasından üretilmiştir.

Etik Beyanı: Bu çalışmada, etik ilkelere uyulmuştur. Harran Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulu'nun 07.04.2020 tarih ve 2020/31 sayılı kararıyla etik kurul izni alınmıştır.

Arap Baharı'nın bir yansıması olarak gösterebilecek son örneklerden biri de 2011 yılında Suriye'de meydana gelen iç savaştır. Nitekim 2011 yılında Suriye'de ortaya çıkan iç savaş milyonlarca insanı yerinden etmiştir. Zira iç savaştan dolayı, milyonlarca Suriyeli ülke içinde ve ülke dışında zorunlu göçe maruz kalmış, başta Türkiye ve Irak gibi komşu ülkeler olmak üzere, İran, Ürdün, Suudi Arabistan, Mısır, Libya ve diğer Ortadoğu-Arap ülkeleriyle, yine başta Almanya olmak üzere birçok Avrupa ülkesine gitmişlerdir. Suriye'de çıkan bu yaygın şiddet olayları ve iç savaşın beklenenden çok daha uzun sürmesi, ülkelerinin dışına göç eden Suriyelilerin ülkelerine geri dönememelerine ve gittikleri yerlerde kalıcı olmalarına sebep olmuştur.

2011 yılında yaklaşık 22 milyon insanın yaşadığı Suriye'de, iç savaşın ortaya çıkmasıyla birlikte 9 milyon insan ülke içinde 6 milyondan fazla insan da ülkenin dışına göç etmek zorunda kalmıştır. Ülke dışına göç etmek zorunda kalan Suriyelilerin büyük çoğunluğu yakın, sınır komşusu, "açık kapı" ve "misafirlik" politikası izlemesi nedeniyle Türkiye'ye göç etmeyi tercih etmelerine sebep olmuştur. Bu anlamda, tüm dünyada Suriyelilerin en fazla bulunduğu ülke Türkiye olmuştur. Suriye'deki iç savaş ve sonrasındaki durumlar, Türkiye'yi tarihinin en büyük göç hareketlerinden biriyle karşı karşıya kalmasına neden olmuştur (Baydemir vd., 2019: 36; Benek vd., 2017: 1; Benek vd., 2018a: 1041; Benek vd., 2018b: 1049; Bozkoyun vd., 2021: 139).

İç Savaş sonrasında ülke dışına göç etmek zorunda kalan Suriyelilerin (yaklaşık 6 milyon) çoğunluğu (yaklaşık 3,6 milyondan fazla), Türkiye'ye göç ederken, Türkiye'de de yoğunlukla, coğrafi olarak yakın olması, daha önceden akrabalarının, yakınlarının ve tanıdıklarının olması gibi sebeplerden dolayı, Suriye ile sınır komşusu olan illere göç etmişlerdir. Suriye'de meydana gelen bu iç savaş, sadece Suriye ve Türkiye arasındaki ikili ilişkileri (Benek, 2016) etkilememiş aynı zamanda Suriye'nin dışa verdiği göçten de Türkiye'nin en fazla nasibini alan ülkelerin başında gelmesine sebep olmuştur. Özellikle de Suriye ile sınırı olan Şanlıurfa, Gaziantep, Kilis, Hatay gibi iller başta olmak üzere (Benek ve Şahap, 2015) Türkiye'nin birçok ili bu göçten etkilenmiştir.

30 Haziran 2022 tarihi itibarıyla, Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'nden alınan verilere göre, Türkiye'de 49.398'i Geçici Barınma Merkezleri'nde (çadır kent ve konteyner kentlerde) 3.599.585'i de Geçici Barınma Merkezleri dışındaki yerleşim yerlerinde barınmak üzere toplam 3.648.983 Suriyeli yaşamaktadır. Suriyelilerin en fazla yaşadıkları şehirlerin başında ise, sırasıyla İstanbul, Gaziantep, Şanlıurfa, Hatay, Adana, Mersin, Bursa, İzmir, Konya ve Ankara gelmektedir. 30 Haziran 2022 tarihi itibarıyla, Şanlıurfa'da 384.922 Suriyeli yaşamaktadır (Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, <https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638>).

Şüphesiz ki, zorunlu göçe maruz kalmış insanların sosyoekonomik durumları olumlu veya olumsuz etkilenebilmektedir. Bu sebeple bu çalışma Şanlıurfa şehrinde yaşayan Suriyeliler üzerinden zorunlu göç ile birlikte insanların sosyoekonomik yapılarında meydana gelen değişiklikleri ortaya koymaya çalışmaktadır. Bu anlamda, zorunlu göçe maruz kalmış Suriyelilerin mevcut durumlarının ortaya konulmadan "önceki durumlarının" ortaya konulması gerekmektedir. Böylelikle, böylesi bir kıyaslama yapmanın "yeni durumu" anlamaya katkı sunabileceği düşünülmektedir.

1.1. Literatür İncelemesi

Türkiye'de yaşayan Suriyelilerin göç öncesi ve göç sonrası sosyoekonomik yapılarına doğrudan odaklanan çalışma bulunmamasıyla birlikte, yapılan çalışmalar daha çok ya Suriyelilerin mevcut sosyoekonomik yapılarına ya da Suriyelilerin sosyoekonomik olarak etkilerine odaklanmıştır. Örneğin, Benek ve Şahap'ın "Suriye İç Savaşı'nın Türkiye'nin Güneydoğusundaki Sınır ve Sınıra Yakın İllerinin Sosyo-Ekonomik Yapısına Etkisi" (Benek ve Şahap, 2015) isimli çalışmaları; Doğan ve Karakuyu'nun "Suriyeli Göçmenlerin Sosyoekonomik ve Sosyokültürel Özelliklerinin Analizi: İstanbul Beyoğlu Örneği" (Doğan ve Karakuyu, 2016) isimli çalışması; Kaypak ve Bimay'ın "Suriye Savaşı Nedeniyle Yaşanan Göçün Ekonomik ve Sosyo-Kültürel Etkileri: Batman Örneği" (Kaypak ve Bimay, 2016); Kaynak vd. "Göçün Sosyo-Ekonomik Sonuçları: Suriyeli Göçmenler Üzerine Bir Uygulama" (Kaynak vd., 2016); Gümüş'ün, "Suriye'den Türkiye'ye göçün sosyo-ekonomik ve kültürel yansımaları (Gaziantep örneği)" (Gümüş, 2018) başlıklı yüksek lisans tezi; Seyhan'ın "Türkiye'ye 2011 Tarihinden Sonra Gelen Suriyelilerin Durumu: Osmaniye Örneği" (Seyhan, 2019) adlı çalışması; Gençler'in, "Türkiye'deki Suriyeli Sığınmacıların Sosyo-Ekonomik Yaşama Etkileri: Fayda Maliyet Ekseninde Bir Bakış" (Gençler, 2020). Çapar Parsıloğlu'un "Suriyeli Mültecilerin Sosyo-Ekonomik Durumları: Kahramanmaraş Örneği" (Çapar Parsıloğlu, 2020) adlı tezi, Sönmez ve Ayık'ın "Sınır İllerindeki (Gaziantep, Hatay ve Şanlıurfa) Suriyeli Sığınmacıların Sosyal, Ekonomik ve Nüfus Yapıları" (Sönmez ve Ayık, 2020) isimli çalışması bu anlamda yapılmış çalışmalara örnek olarak gösterilebilir.

Bunlarla birlikte bazı çalışmalar ise, Suriyelilerin sosyoekonomik durumlarını, uyum ve entegrasyon bağlamlarında ele almışlardır. Yanık'ın, "Geçici Koruma Altındaki Suriyelilerin Sosyo Ekonomik Durumları ile Sosyal Uyum İlişkisi: Sultanbeyli Örneği" (Yanık, 2019) isimli yüksek lisans tezi; Bimay'ın, "Suriyeli Sığınmacıların Sosyo-Ekonomik ve Kültürel Uyum Düzeylerinin Karşılaştırılması: Kilis ve Batman Örneği" (Bimay, 2020), Güldalı ve

Özmen'in "Eğitim Düzeyi Yüksek Suriyelilerin Sosyo-Ekonomik ve Kültürel Sorunlarının Toplumsal Kabul ve Uyum Açısından Değerlendirilmesi: Kayseri Örneği" (Güldalı ve Özmen, 2022) isimli çalışması bu anlamda yapılmış çalışmalara örnektir.

Ayrıca, Mahmut Kaya'nın *Türkiye'deki Suriyeliler: İç İçe Geçişler ve Karşılaşmalar* (2017) isimli kitabı ve "Komşuda Misafirlik: Suriyeli Sığınmacılarca Kurulmuş Mülteci Derneklerinin Perspektifinden Türkiye'de Yaşamak" (2015) isimli makalesi, Ahmet Koyuncu'nun *Kentin Yeni Sakinleri: Suriyeliler* (2014) isimli kitabı, Murat Erdoğan'ın 2014 yılında yayımladığı *Türkiye'deki Suriyeliler: Toplumsal Kabul ve Uyum Araştırması* (Erdoğan, 2014) ile 2019 ve 2020 yıllarını ayrı ayrı kapsayan *Suriyeliler Barometresi: Suriyelilerle Uyum İçinde Yaşamın Çerçevesi* (Erdoğan 2020; 2021) isimli çalışmaları, Mehmet Nuri Gültekin ve diğerlerinin yaptığı *Gaziantep'teki Suriyeliler: Uyum, Beklentiler ve Zorluklar* (Gültekin vd., 2019) ile *Gaziantep Monitörü 2020 Suriyeliler* (Gültekin vd., 2021) isimli çalışmaları da Türkiye'de Suriyelilerle ilgili yapılmış kapsamlı ve öne çıkan çalışmalardan olduğu belirtilmelidir.

Şanlıurfa örneğinde Suriyelilere farklı perspektiflerle odaklanan bazı çalışmalar da bulunmaktadır. Örneğin, İnce, "Göçmenliğin Mekânsal Sosyolojisi: Şanlıurfa Şehri Örneği" isimli doktora tezinde, Suriyelilerin genelde Şanlıurfa'ya özelde de Şanlıurfa'nın belirli bölgelerine mekânsal yoğunlaşmasına ve bu yoğunlaşmanın Şanlıurfalılar ve Suriyeliler açısından toplumsal sonuçlarına odaklanmıştır (İnce, 2018). Bununla birlikte, Yardımcı, Şanlıurfa şehrindeki Suriyelilerin uluslararası düzensiz göç bağlamında kentteki çalışma hayatına etkisine (Yardımcı, 2018), Benek ve diğerleri ise, şehirde yaşayan Suriyelilerin esnaf işgücü piyasasına etkisine (Benek vd. 2017; 2018a; 2018b) ve yine sosyal entegrasyon ve kültürel çatışma (Benek ve Baydemir, 2019) bağlamında ele almışlardır. Benzer biçimde Günal da Şanlıurfa şehrinde bulunan Suriyelilere ait işyerlerinin yapısal ve mekânsal dağılışı (Günal, 2019a) ile Suriyelilerin şehirde oluşturdukları yeni kültürel peyzaj olarak Arapça görsellere ve özelliklerine (Günal, 2019b) odaklanmıştır. Karasu ise, Şanlıurfa'daki Suriyelilerin kentle uyum sorunu ve suç konuları bağlamında (Karasu, 2016; 2018) ele almıştır. Şanlıurfa'daki Suriyeliler üzerine çalışma yürütenlerden biri de Kaya'dır. Kaya, boşanmalar, evlilik ve akrabalık ilişkileri (Kaya, 2017) ile Şanlıurfa'da faaliyet gösteren Suriyeli derneklerinin bakış açısıyla Türkiye'de yaşama bağlamında ele almıştır (Kaya, 2015).

Görüldüğü gibi, gerek genel olarak Suriyeliler ile ilgili yapılan çalışmalar gerekse Şanlıurfa özelinde yapılan çalışmalar, daha çok Suriyelilerin göç sonrası mevcut durumlarına odaklanmıştır. Göç sonrası sosyoekonomik durumun bilinmesi önemlidir ancak, göç öncesi sosyoekonomik durum da bilinirse, bu iki durumun karşılaştırılma fırsatı yakalanmış olur. Böylelikle zorunlu göçe maruz kalmış insanların sosyoekonomik yapıları hem daha iyi anlaşılabilir hem de göç öncesiyle kıyaslama yapılabilir. Dolayısıyla, bu çalışmada, Suriyelilerin göç öncesi (Suriye'deyken) ve göç sonrası (Şanlıurfa'daki) sosyoekonomik durumları karşılaştırmalı bir analize tabi tutulmaktadır. Böylelikle göç sonrası Suriyelilerin sosyoekonomik durumlarında meydana gelen değişikliğin nasıl olduğunu yakalamayı amaçlamaktadır.

2. ŞANLIURFA'DAKİ SURIYELİLERE İLİŞKİN VERİLER

30 Haziran 2022 tarihi itibarıyla Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'nden alınan verilere göre Türkiye'de toplam 3.648.983 Suriyeli yaşamaktadır. Suriyelilerin en fazla yaşadıkları şehirlerin başında ise, sırasıyla İstanbul, Gaziantep, Şanlıurfa, Hatay, Adana, Mersin, Bursa, İzmir, Konya ve Ankara gelmektedir. 30 Haziran 2022 tarihi itibarıyla, Şanlıurfa'da 384.922 Suriyeli yaşamaktadır. Ancak, bu çalışmanın alan araştırmasının yapıldığı Eylül 2020 tarihinde ise Şanlıurfa İl Göç İdaresi'nden alınan verilere göre, Şanlıurfa, İstanbul ve Gaziantep illerinden sonra en fazla Suriyelinin yaşadığı üçüncü şehirdi. Eylül 2020'de Şanlıurfa'da yaşayan Suriyeli sayısı toplam 419.803 kişiydi. Bu sebeple çalışmada, alan araştırmasının yapıldığı ve durum tespitinin yapılmaya çalışıldığı dönemki sayısal verilerden faydalanılmıştır.

Şanlıurfa Göç İdaresi İl Müdürlüğü'nden alınan verilere göre, Kasım 2020 tarihinde Şanlıurfa ilinde 216.683'ü erkek ve 203.120'si de kadın olmak üzere toplam 419.803 Suriyeli yaşamaktadır. Bu durumda, Şanlıurfa'daki Suriyelilerin yaklaşık %48'i kadın ve yaklaşık %52'si de erkektir.

Yine, aynı verilere göre, ildeki, 0-5 yaş arası Suriyeli sayısı 91.777; 6-10 yaş arası Suriyeli sayısı 78.797; 11-17 yaş arası Suriyeli sayısı 71.648 olmak üzere toplam 242.222 kişi 18 yaşından küçüktür ve bu, Şanlıurfa'daki Suriyelilerin %58'inin 18 yaşından küçük olduğu anlamına gelmektedir. 18 yaş ve üstü nüfus ise, 177.581 kişidir ve bu Şanlıurfa'daki Suriyeli nüfusunun %42,3'üne tekabül etmektedir.

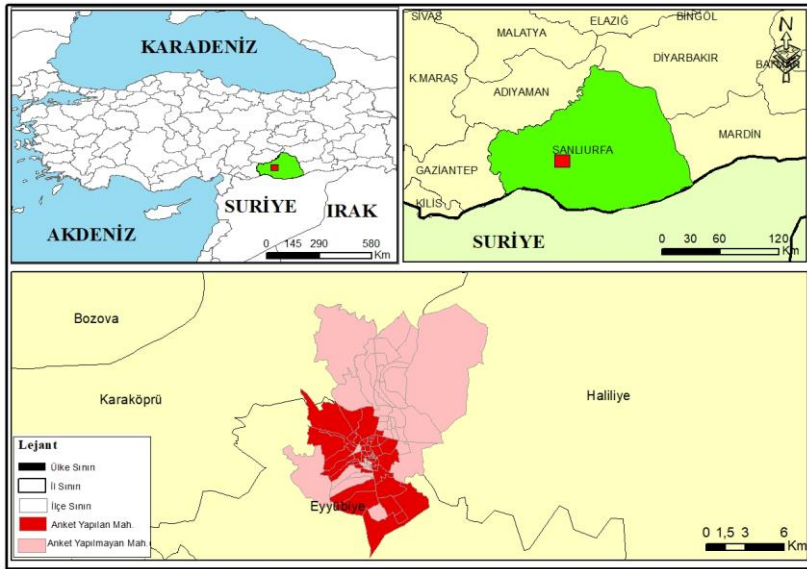
Aynı verilerden hareketle, Şanlıurfa'daki Suriyelilerin ilçe bazlı dağılımlarına bakıldığında ise, Suriyelilerin merkez ilçelerden Haliliye (132.169 kişi) ve Eyyübiye (91.609 kişi) ile taşra ilçelerinden, Akçakale (60.922 kişi), Suruç (44.853 kişi), Viranşehir (20.923 kişi), Harran (18.479 kişi) ve Ceylanpınar (17.935 kişi) gibi ilçelerde

yoğunluk gösterdikleri görülmektedir. Kasım 2020 tarihi itibarıyla, Şanlıurfa ilinde toplam 419.803 Suriyeli ve 2.073.614 Şanlıurfalı bulunmaktadır. Suriyelilerle birlikte ilin toplam nüfusu 2.493.417'dir. Böylelikle Suriyelilerin toplam il nüfusu içindeki oranı yaklaşık %21'dir (Şanlıurfa Göç İdaresi İl Müdürlüğü, 2020).

Bununla birlikte, Şanlıurfa Göç İdaresi İl Müdürlüğü'nün 2020 verilerine göre, Karaköprü'de 4.803, Eyyübiye'de 91.609 ve Haliliye'de 132.169 Suriyeli olmak üzere Şanlıurfa şehrinde kalanların toplam sayısı 228.581'dir. Haliliye 381.877, Eyyübiye, 379.852 ve Karaköprü 219.796 olmak üzere şehrin sadece toplam Şanlıurfalı nüfusu ise, 981.525 kişidir. Böylelikle, Suriyelilerle birlikte şehrin toplam nüfusu 1.210.106 kişi olmaktadır. Suriyelilerin toplam nüfus içindeki oranı ise, yaklaşık %19'dur.

3. ARAŞTIRMA ALANI VE ÖRNEKLEM GRUBU

Bu araştırmanın evrenini Şanlıurfa şehri örneklemini 80 civarı mahalleden oluşan Şanlıurfa şehrindeki, Eyyübiye ve Haliliye merkez ilçelerine bağlı Suriyelilerin en yoğun olduğu mahalleler oluşturmaktadır. Nitekim Eyyübiye'de 36, Haliliye'de 31 ve Karaköprü'de 13 olmak üzere Şanlıurfa şehri toplam 80 mahalleden oluşmaktadır. Bu araştırmanın örneklemini, Eyyübiye ve Haliliye merkez ilçelerine bağlı Suriyelilerin en yoğun olduğu Topçu Meydanı-Bahçelievler ve çevresi, Balıklıgöl ve çevresi, Sigorta semti ve çevresi, Devteşti ve çevresi, Arap Meydanı ve civarındaki mahalleler başta olmak üzere Suriyelilerin yoğun olarak yaşadığı 45 şehrse mahalledir (Şekil 1).

Şekil 1: Çalışma Alanının Lokasyonu

Şanlıurfa şehrindeki Suriyelilerin merkez ilçelerdeki dağılımında bir dengesizlik söz konusudur. Şehirdeki Suriyeliler alt-orta sınıf kişilerin oturduğu Haliliye ve Eyyübiye ilçelerinde yoğunlaşırken Karaköprü gibi orta ve üst sınıfların bulunduğu ilçede Suriyeliler yok denecek kadar azdır ve bu oran ilçe nüfusunun yaklaşık %2'sini oluşturmaktadır. Buna karşılık, Haliliye ve Eyyübiye'deki toplam Suriyeli sayısı 223.778 kişidir. Haliliye ilçesinin %25,7'si Eyyübiye ilçesinin de %19,4'ü Suriyelilerden oluşmaktadır. Bununla birlikte, Suriyelilerin %40,9'u Eyyübiye ilçesinde, %59,1'i de Haliliye ilçesinde yaşamaktadır.

Uygulanan anketlerin dağılımında Suriyelilerin yoğun olduğu yerler tercih edilmiştir. Bu sebeple, merkez ilçelerden Karaköprü'de çok az (%2) Suriyeli olduğu için Karaköprü örnekleme dâhil edilmemiştir. Araştırma, şehirdeki Suriyelilerin %98'ini içine alan Haliliye (132.169 kişi-%59,1) ve Eyyübiye (91.609 kişi-%40,9) ilçelerinde alan araştırması yapılmıştır.

4. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Temelde alan araştırmasına dayanan bu çalışmada, veri toplam tekniği olarak saha gözlemleri ve anket tekniği kullanılmıştır. Bu kapsamda, Suriyelilerin yoğun olarak yaşadığı Eyyübiye'ye bağlı 25 ve Haliliye'ye bağlı 20 olmak üzere toplam 45 şehrse mahallede 360 gönüllü Suriyeli katılımcıya rastgele örneklem yoluyla ve yüz yüze görüşülerek anket uygulanmıştır. Şanlıurfa'daki Suriyelilerin ilçe bazlı dağılımları dikkate alınarak, yapılan anketlerin %60'ı Haliliye ilçesindeki ve %40'ı da Eyyübiye ilçesindeki mahallelere uygulanmıştır. Anketler bir

online veri toplama aracı olan KoBotoolbox² veri toplama programı aracılığıyla 2020 yılının eylül ayında uygulanmıştır.

Alan araştırması esnasında araştırmacıya yardım etmek amacıyla 3'ü kadın 3'ü erkek olmak üzere 6 anketör ve 1'i kadın 1'i de erkek olmak üzere 2 de tercüman çalışmıştır. Her iki tercüman da Suriyelidir. Anketörlerin 2'si Suriyeli, geri kalan 4'ü ise Türkiyeli. Anketör ve tercümanlardan 2'si lisans son sınıf öğrencisiyken, 6'sı lisans mezunu olan kişilerdir. Hem anketörlerin hem de tercümanların daha önce anket yapma ve tercümanlık gibi deneyimleri vardır. Buna rağmen, aktif saha çalışması öncesinin olduğu pilot çalışma esnasında, anketörler ve tercümanlar araştırma, araştırma alanı ve sorular hakkında bilgilendirilmiştir. Ayrıca çalışmanın nasıl yürütüleceği hakkında kendileriyle toplantılar da yapılmıştır.

5. ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI VE ZORLUKLAR

Şüphesiz ki her alan araştırmasının kimi zorlukları vardır. Bu yüzden, hem alan çalışmasındaki bazı ani gelişmelerin karşısında hemen “donup kalmamak” için hem de araştırma kapsamında karşılaşılan sınırlılık ve zorlukların üstesinden gelebilmek için bazı stratejileri geliştirmek gerekir (Baydemir, 2016: 109). Bunun için de “mesleğin incelikleri”nin (Becker, 2015) iyi bilinmesi gerekmektedir. Her şeyden önce bu araştırmanın sınırlılıklarını ve zorluklarını belirleyen üç temel faktör olmuştur: Bunlardan birincisi Covid-19 salgını, ikincisi resmi kurumlardan alınan verilerin sınırlılığı, üçüncüsü de alan araştırmasında karşılaşılan zorluklardır.

Bilindiği gibi, Aralık 2019'da Çin'in Wuhan eyaletinde ortaya çıkıp kısa sürede, tüm dünyayı etkisi altına alan Covid-19 salgını, gelişmiş ülkeler de dahil olmak üzere, tüm dünya ülkelerini ekonomik ve sosyal olarak etkilemiş (Benek vd., 2020: 75) ve etkilemeye de devam etmektedir. Bu çalışmanın alan araştırması da böyle bir dönemde yapılmıştır. Alan çalışması, her ne kadar sokağa çıkma yasaklarının olmadığı bir dönemde yapılmış olsa da Covid-19 virüsünün bulaşma riskinin devam ettiği bir dönemde yapılmıştır. Bu sebeple, normal şartlarda katılımcı bulmak ve onları görüşmeye ikna etmenin zorluğu bir tarafa, salgın koşullarının da buna eklenmesi saha çalışması esnasındaki anket tekniğinin uygulanmasını olumsuz yönde etkilemiştir. Bu sebeple alan gözlemleri ve anketlerin uygulanmasında genelde açık alanlarda yapılmasına gayret edilmiştir. Ayrıca, gerek araştırmacı ile araştırmacıya yardımcı olan anketörler ve tercümanlar gerekse de bu araştırmanın asıl nesnesi olan görüşülenler/katılımcıların görüşme esnasında maske takma ve sosyal mesafeye dikkat etme gibi kurallara uyularak görüşmelerin gerçekleştirilmesine önem verilmiştir.

6. ÖRNEKLEM GRUBUNDAKİ KATILIMCILARIN PROFİL ÖZELLİKLERİ

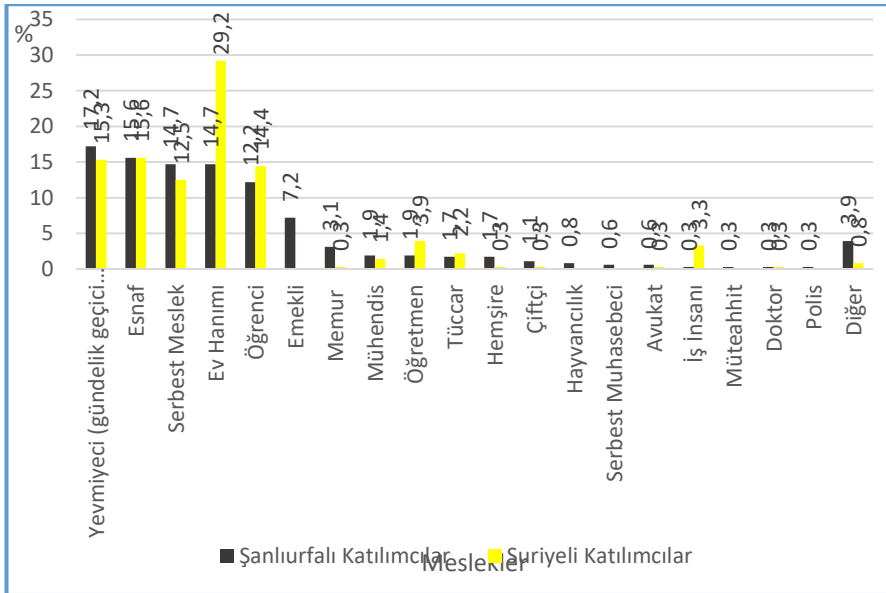
Örneklem kapsamındaki Suriyeli katılımcıların %49,4'ü kadın, %50,6'sı erkektir.

Suriyeli katılımcıların, %28,6'sı 18-25 yaş aralığında, %28,3'ü 26-34 yaş aralığında, %18,9'u 35-44 yaş aralığında, %15,1'i 45-60 yaş aralığında, %6,1'i 61-70 yaş aralığında, %1,4'ü de 71 ve üstü yaş grubunda bulunmaktadır.

Suriyeli katılımcıların %66,1'i “evli”, %30,6'sı “bekâr”, %1,4'ü “boşanmış” ve %1,9'unun da “eşi hayatını kaybetmiştir.”

Katılımcıların meslekleri olarak ise, ev hanımı, esnaf, yevmiyeci (gündelik işler), öğrenci ve emekli gibi mesleklerde bir yığılma vardır. Katılımcıların sahip oldukları meslekleri detaylı biçimde aşağıdaki Şekil 2'de verilmiştir.

² Program hakkında detaylı bilgi için bakınız: <https://www.kobotoolbox.org/>

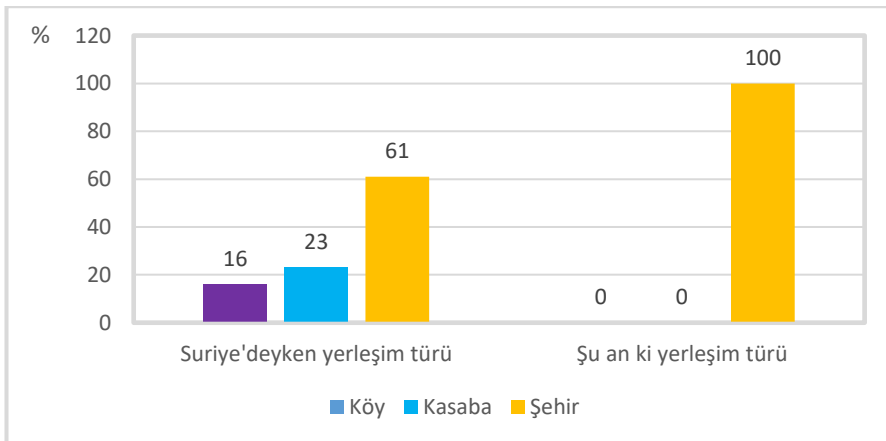
Şekil 2: Katılımcıların Sahip Oldukları Meslekler

Bununla birlikte, “okur-yazar olmayan” Suriyelilerin oranı %6,1’dir. Katılımcıların, %3,3’ü “okur-yazar”, %11,1’i “ilkokul”, %20,6’sı “ortaokul”, %30,3’ü “lise”, %3,3’ü “ön lisans”, %23,1’i “lisans” ve %2,2’si de “lisansüstü” mezundur.

7. ARAŞTIRMA BULGULARININ DEĞERLENDİRİLMESİ

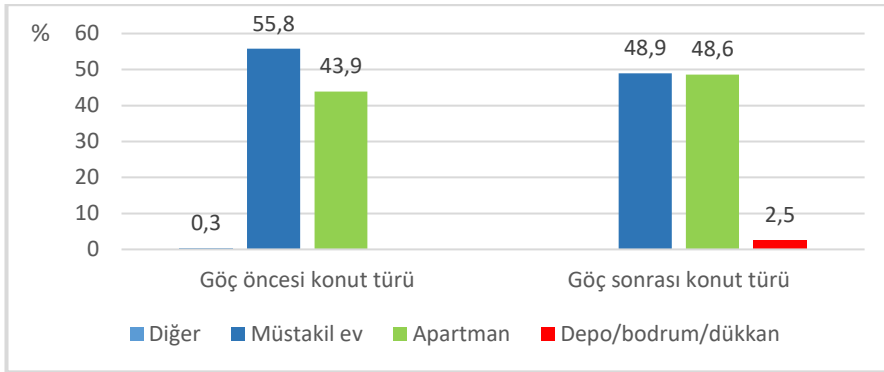
Şüphesiz ki, kitlesel halde yapılan zorunlu göçün, toplumlar üzerinde yarattığı değişimi anlayabilmek için, göç etmek zorunda kalan insanların göç öncesi ve göç sonrası durumlarının karşılaştırılması gerekmektedir. Göç emek zorunda kalan insanların sosyoekonomik durumlarında meydana gelen değişiklikleri anlamak için, yerleşme türü, barınma/konut türü, kalınan evin mülkiyet durumu, evlerini ısıtma yöntemleri, özel araca sahip olup olmama, meslek, çalışma durumu, çalışma alanı, sağlık hizmetlerinden yararlanma gibi farklı durumları kıyaslanabilir.

Suriyeli katılımcıların Suriye’deyken yerleşim türü ile Şanlıurfa’daki yerleşim türünün karşılaştırılmasına bakıldığında, öncelikle çalışma alanı Şanlıurfa şehri olduğundan ve buradaki Suriyeli katılımcılara anket uygulandığından göç sonrası yerleşim durumları tümüyle “şehir” olmuştur. Suriyeli katılımcıların göç öncesi, Suriye’deyken yaşadıkları yerleşim yerleri ise %61 oranla “şehir”lerdir. Suriyeli katılımcıların %23’ü “kasaba”da, %16’sı ise “köy”de yaşamaktaydı. Demek oluyor ki, Şanlıurfa’daki Suriyeli katılımcıların %39’u “şehir” dışındaki yerleşim alanlarından gelmişlerdir (Şekil 3).

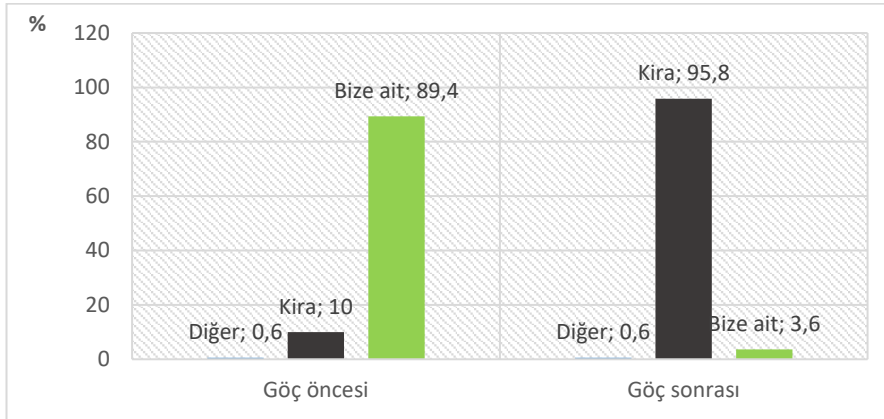
Şekil 3: Göç Öncesi ve Göç Sonrası Suriyeli Katılımcıların Yerleşim Türü

Suriyelilerin göç öncesi ve göç sonrası barınma ve konut türüne bakıldığında ise, katılımcılar, Suriye’deyken, %55,8’i “müstakil ev”de, %43,9’u “apartman”da, %0,3’ü “diğer” yerlerde barınmaktayken, göç sonrası ise katılımcıların, %48,9’u “müstakil ev”de, %48,6’sı “apartman”da ve %2,5’i de “depo/bodrum/dükkan” gibi yerlerde kaldıklarını belirtmişlerdir (Şekil 4).

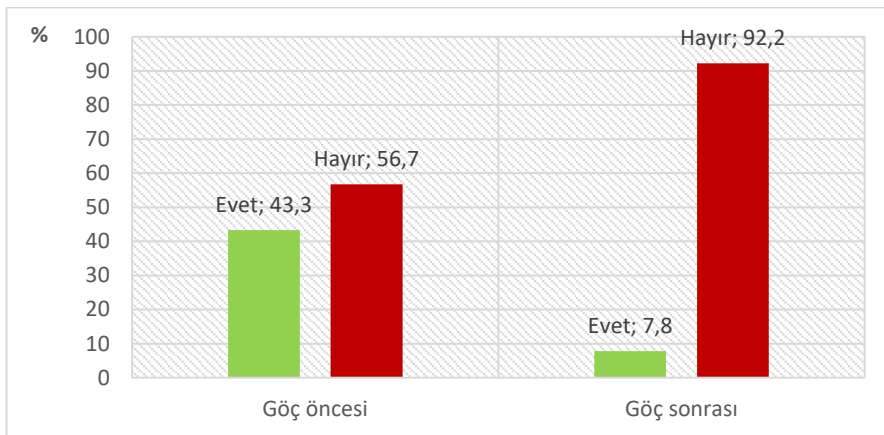
Şekil 4: Göç Öncesi ve Göç Sonrası Suriyeli Katılımcıların Barınma ve Konut Türü

Zorunlu kitlesel göçlerin belki de ilk ve en yaygın sonuçlarından birisi de göç edenlerin gittikleri yerlerde “barınma sorunu” yaşamaları ve “kendilerine ait” bir yerde değil de “başkasına ait” yerlerde “kiracı” olarak yaşamaya başlamalarıdır. Suriyeli katılımcıların göç öncesi ve göç sonrası durumlarındaki en net değişikliklerden biri de kaldıkları yerin mülkiyet durumudur. Nitekim, Suriyeli katılımcıların, %89,4’ü “kendisine ait” bir yerde barınırken, göç sonrası bu oran tersine dönerek %95,8 oranla Suriyeliler “kira” olan yerlerde yaşamaya başlamışlardır. Suriye’deyken kendi mülkünde barınan Suriyelilerin zorunlu bir göç sonrası Şanlıurfa’ya geldikten sonra neredeyse tamamına yakını, “başkasına ait bir yerde”, “kiracı” durumuna düşmüştür. Göç öncesi Suriyeli katılımcıların sadece %10’u “kiracı” iken, bu oran göç sonrasında %95,9 olmuştur. Göç sonrası Suriyelileri katılımcıların sadece %3,6’sı “kendine ait bir yerde” barınabilmektedir (Şekil 5).

Şekil 5: Göç Öncesi ve Göç Sonrası Suriyeli Katılımcıların Kaldıkları Evin Mülkiyet Durumu

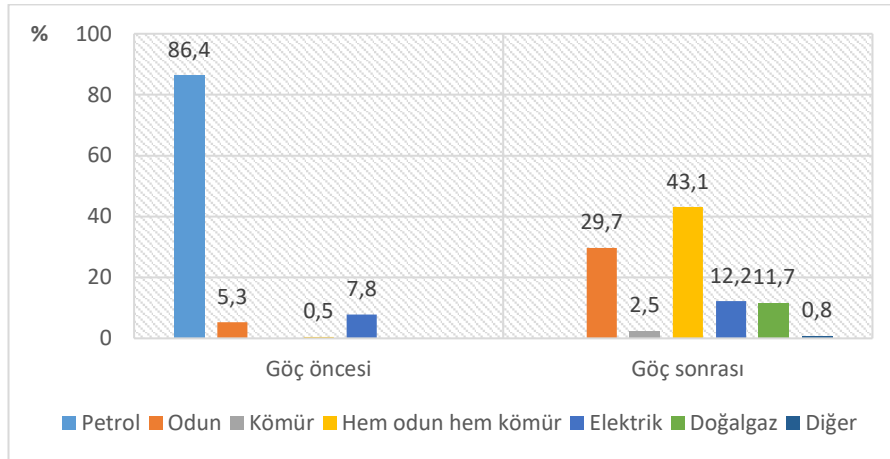
Zorunlu göçe maruz kalan insanların sosyoekonomik yapıları ile sınıf ve statülerinde meydana getirdiği en net sonuçlardan biri de “özel otomobilin” varlığıdır. Nitekim Suriyeli katılımcıların %43,3’nün göç öncesinde “özel otomobili” varken, göç sonrasında bu oran %7,8’e düşmüştür. Göç öncesinde “özel otomobili” olmayan katılımcıların oranı %56,7 iken, bu oran göç sonrasında %92,2 olmuştur (Şekil 6).

Şekil 6: Suriyeli Katılımcıların Göç Öncesi ve Göç Sonrası Özel Otomobilin Varlığı

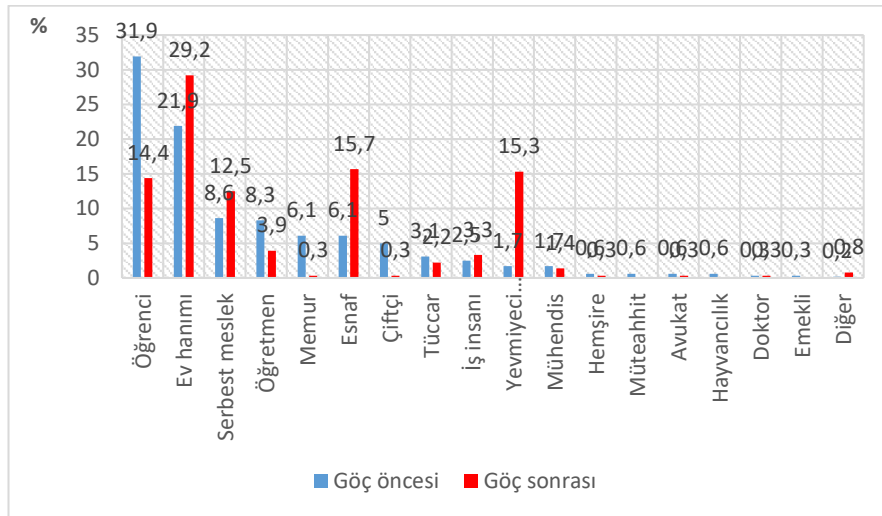
Zorunlu göçün, Suriyeli katılımcıların sosyoekonomik düzeylerinde meydana getirdiği en net değişikliklerden biri de göç öncesi ve göç sonrası evlerini ısıtma yöntemlerinde ortaya çıkmaktadır. Nitekim, Suriyeli katılımcıların %86,4’ü göç öncesinde evlerini “petrol”, %5,3’i “odun” %7,8’i “elektrik”, %0,5’i “hem odun hem kömür” ile

ısıtırken, göç sonrasında, evini petrol ile ısıtmakla birlikte, %43,1'i, "hem odun hem kömür", %2,5'i "kömür", %29,7'si "odun", %12,2'si "elektrik", %11,7'si "doğalgaz", ve %0,8'i "diğer kaynaklarla" ısınmaktadır (Şekil 7).

Şekil 7: Suriyeli Katılımcıların Göç Öncesi ve Göç Sonrası Evin Isıtılma Yöntemleri

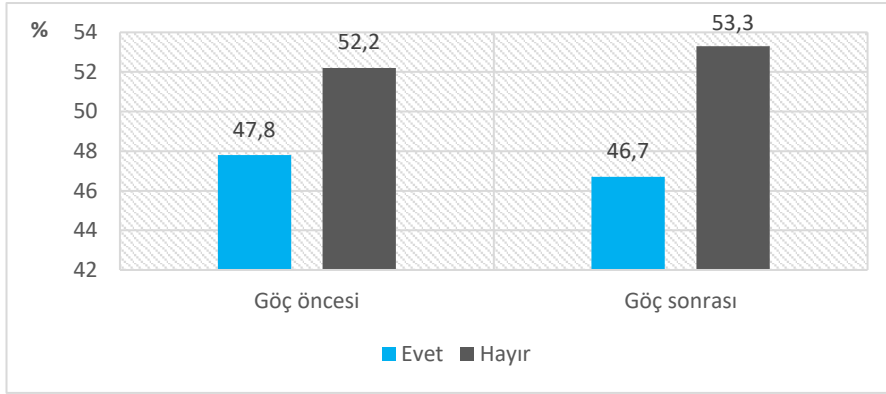
Suriyeli katılımcıların göç öncesi %31,9'u "öğrenci", %21,9'u "ev hanımı", %8,6'i "serbest meslek", %8,3'ü "öğretmen", %6,1'i "memur", %6,1'i "esnaf", %5'i çiftçi, %3,1'i "tüccar", %2,5'i "iş insanı", %1,7'si "mühendis", ve geri kalanlar da "hemşire", "müteahhit", "avukat", "hayvancılık", "emekli" ve "doktor" gibi mesleklere sahiptirler. Göç sonrası ise, %29,2'si "ev hanımı", %15,7'si "esnaf", %15,3'ü "yevmiyelik (günlük geçici) işler", %14,4'ü "öğrenci", %12,5'i "serbest meslek", %3,9'u "öğretmen", %2,2'si "tüccar", %3,3'ü "iş insanı", %1,4'ü "mühendis" geri kalanlar da diğer mesleklerle uğraşmaktadır (Şekil 8).

Şekil 8: Suriyeli Katılımcıların Göç Öncesi ve Göç Sonrası Çalışma Durumu Meslek Durumu

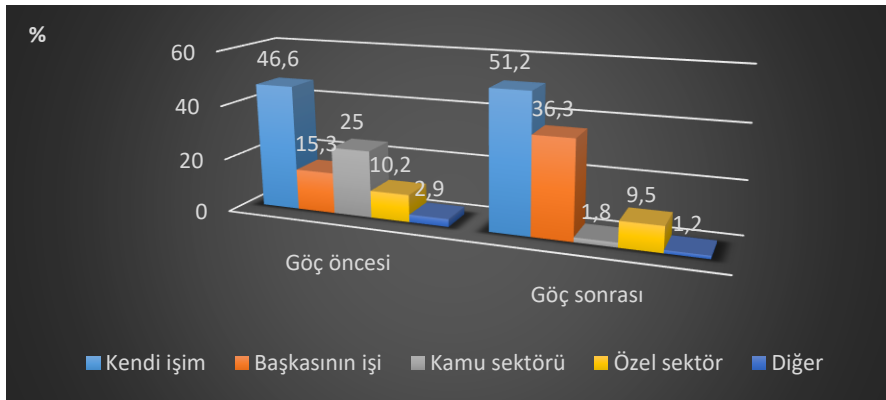
Göç öncesiyle kıyaslandığında katılımcıların meslek durumlarının da değiştiği görülmüştür. Değişikliklerin görüldüğü meslekler ise, "öğrenci", "ev hanımı", "serbest meslek", "öğretmen", "memur", "esnaf", "çiftçi" ve "yevmiyelik işler" olmuştur. Örneğin, göç öncesi Suriyelilerin sadece %1,7'si "yevmiyelik (günlük geçici) işler"de çalışırken göç sonrasında Suriyelilerin %15,3'ünün yevmiyelik işlerde çalışmaya başladıkları, göç öncesi Suriyelilerin %31,9'u öğrenci iken göç sonrasında bunun %14,4'e indiği, "ev hanımı" olanların oranı göç öncesi %21,9 iken göç sonrası bunun %29,2'ye çıktığı, göç öncesi "öğretmen" olan Suriyelilerin oranı %8,3 iken göç sonrasında bu %3,9'a indiği, göç öncesi "memur" olanların oranı %6,1 iken bu oran göç sonrasında %0,3'e indiği, göç öncesinde "çiftçi" olan Suriyelilerin oranı %5 iken bu oran göç sonrasında %0,3'e indiği görülmektedir. Özetle, "ev hanımı", "serbest meslek", "esnaf", "yevmiyeli" gibi illerde artış söz konusu iken, "Öğretmen", "memur", "çiftçi", "öğrenci", "mühendis" gibi mesleklerde ise bir azalış söz konusudur.

Bununla birlikte, Suriyeli katılımcıların göç öncesi ve göç sonrası çalışma durumuna bakıldığında, göç öncesi katılımcıların %47,8'i herhangi bir işte çalışırken %52,2'si ise çalışmıyordu. Ancak göç sonrasında da bu durum kısmen benzerlik göstermektedir. Nitekim, katılımcıların %46,7'si çalışırken %53,3'ü ise "işsiz"dir, yani herhangi bir işte çalışmamaktadır (Şekil 9).

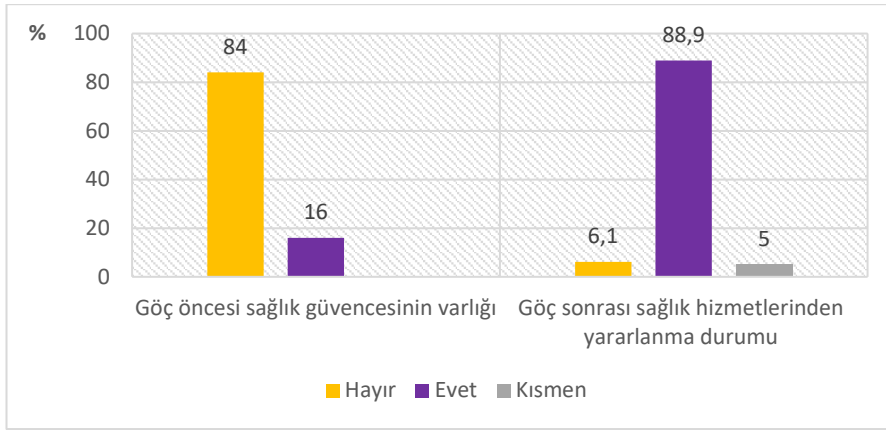
Şekil 9: Suriyeli Katılımcıların Göç Öncesi ve Göç Sonrası Çalışma Durumu

Çalışanların, göç öncesi ve göç sonrası çalışma alanına bakıldığında ise, göç öncesi katılımcıların, %46,9'u "kendi işinde", %25'i "kamu sektöründe", %15,3'ü "başkasının işinde", %10,2'si "özel sektörde", %2,8'ü "diğer" alanlarda çalışmaktaydı. Göç sonrasında (Şanlıurfa'da/şu an ki durum) katılımcıların %51,2'si "kendi işinde", %36,3'ü "başkasının işinde", %9,5'si "özel sektörde", %1,8'i "kamu sektöründe" ve %1,20'si da "diğer" alanlarda çalıştıkları görülmektedir. Genel olarak karşılaştırıldığında, göç öncesine göre göç sonrasında "kendi işinde" çalışanların oranı kısmen artış gösterdiği, "başkasının işinde" çalışanların iki katından daha fazla arttığı, "özel sektörde" çalışanların oranında ciddi bir değişikliğin olmadığı, "kamu sektöründe" çalışanların oranının ise neredeyse yok denecek kadar azaldığı ve adeta "çakıldığı" görülmektedir (Şekil 10).

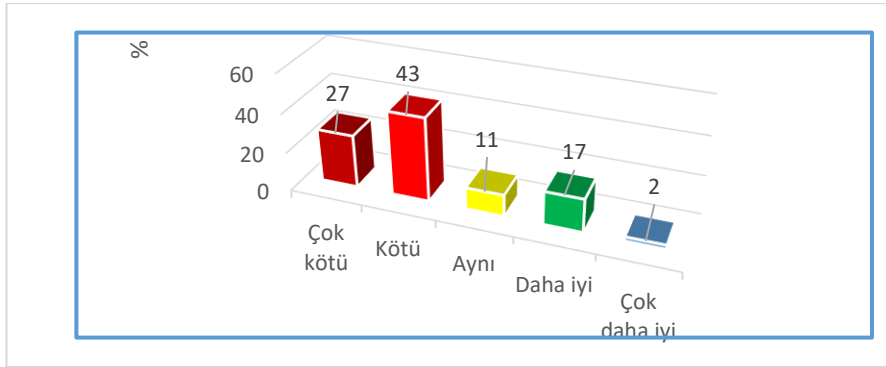
Şekil 10: Suriyeli Katılımcıların Göç Öncesi ve Göç Sonrası Çalışma Alanı

Suriyeli katılımcıların göç öncesi sağlık güvencesinin varlığı ve göç sonrası sağlık hizmetlerinden yararlanma durumları da yine sosyoekonomik durumlarındaki değişiklik hakkında fikir vermektedir. Buna göre, %84'ünün sağlık güvencesi "yok"ken, sadece %16'sının sağlık güvencesi "var"dı. Göç sonrasında sağlık hizmetlerinden faydalanan Suriyelilerin oranı %88,9, "kısmen faydalananların" oranı %5 ve "faydalanmayanların" oranı da %6,1'dir. Bu da göstermektedir ki, göç sonrası Suriyelilerin ezici bir çoğunluğu sağlık hizmetlerinden faydalanmaktadır. Çünkü, göç öncesinde Suriyelilerin sadece %16'sının sağlık güvencesi varken, göç sonrasında bu oran yaklaşık %90 civarına çıkmıştır. Bunun sebebi ise, geçici koruma kapsamındaki Suriyelilere devlet tarafından devlete ait hastanelerde tedavi olmaları ve sağlık hizmetlerinden faydalanmalarının sağlanmasıdır (Şekil 11).

Şekil 11: Suriyeli Katılımcıların Göç Öncesi ve Göç Sonrası Sağlık Hizmetlerinden Yararlanma Durumları

Zorunlu göç ile birlikte, Suriyeli katılımcıların sosyoekonomik yapısında meydana gelen değişiklikleri anlamak için sorulan genel ve kapsayıcı bir soru olan “Göç öncesi (Suriye’deyken) ekonomik durumunuzu şimdiyle kıyaslırsak, şu an geçmişe göre nasıl?” şeklindeki soruya verilen yanıtlar, bu değişikliği gözler önüne sermektedir. Bu soruya katılımcılar, %11 “değişmedi-aynı”, %17 “daha iyi”, %2 “çok daha iyi”, %43 “kötü” ve %27 “çok kötü” şeklinde yanıtlar vermişlerdir. “Olumlu” olarak (daha iyi ve çok daha iyi diyenler) etkilenenlerin oranı toplam %19’dur. Buna karşılık “olumsuz” yönde (kötü ve çok kötü diyenler) etkilendiğini söyleyenlerin oranı ise toplam %70’tir (Şekil 12).

Şekil 12: Suriyeli Katılımcıların Ekonomik Durumlarının Göç Öncesiyle (Suriye’deyken) Kıyaslandığında Şu Anki Durumun Geçmişe Göre Nasıl Olduğu

Zorunlu göç Suriyelilerin sosyoekonomik yapılarında %19’luk bir düzeyde “iyi” yönde bir etki yaparken, %70’nin de sosyoekonomik yapısını “kötü” yönde etkilemiştir. Zorunlu göçün sosyoekonomik olarak etkilemediği Suriyelilerin oranı ise %11 düzeyindedir. Bu da demek oluyor ki, zorunlu göç öyle veya böyle bir şekilde olumlu veya olumsuz olarak etkisi %89 düzeyindedir.

Kaynak vd. çalışmalarında, bu oranları, “(...) %64,3’ün ekonomik durumlarının kötüleştiği, %28,6 sının ekonomik durumlarının aynı olduğu %3’ünün çok kötü olduğu ve %4,3’ünün ekonomik durumlarının önceki duruma göre iyi olduğu” (Kaynak vd., 2016: 15) şeklinde belirlemiştir.

8. SONUÇ

Şanlıurfa şehrinde yaşayan Suriyelilerin ülkelerindeki iç savaş (2011) öncesi ve sonrasında gerçekleşen zorunlu göç ile birlikte göç sonrası (Şanlıurfa’dayken) sosyoekonomik durumlarını karşılaştırmaya tabi tutan bu çalışmada ulaşılan en kapsamlı sonuç şu olmuştur: Zorunlu göçün, Suriyelilerin sosyoekonomik yapılarını %19 oranında “iyi” yönde etkilediği, %70 oranında da “kötü” yönde etkilediği, böylelikle, göç öncesiyle kıyaslandığında Suriyeli katılımcıların toplam %89’unun sosyoekonomik olarak öyle veya böyle bir şekilde etkilendiği saptanmıştır. Dolayısıyla göç öncesi ile kıyaslandığında göç sonrasında Suriyeli katılımcıların sosyoekonomik yapılarında ciddi değişikliklerin olduğu görülmüştür.

Bununla birlikte, göç öncesi ile kıyaslandığında Suriyeli katılımcıların, yerleşim tipi, barınma türü, sahip oldukları meslekler, çalışma durumları, evlerini ısıtma yöntemleri, sağlık hizmetlerinden faydalanma durumları gibi pek çok alanda değişikliklerin olduğu orta çıkmıştır. Ancak akademik araştırmaların çoğu, zorunlu göçe maruz kalmış insanların ya mevcut (göç sonrası) sosyoekonomik durumları üzerine ya da buldukları yere çeşitli açılardan etkilerine odaklanmış ve zorunlu göçün göç edenleri nasıl etkilediği çoğu kez göz ardı edilmiştir. Alan

araştırmasında elde edilen verilerden hareketle bu çalışmanın ulaştığı sonuç, zorunlu göçe maruz kalmış insanların gittikleri yeni yerlere, çeşitli açılardan etkilerde bulunurken, kendilerinin de bir şekilde etkilendiğini ortaya koymaktadır.

Teşekkür: Çalışmamızı okuma nezaketinde bulunup değerli katkılar sunan Prof. Dr. Veysi Günal ve Dr. Öğretim Üyesi Mehmet Bozkoyun hocalarımıza teşekkür ederiz. Ayrıca, çalışmamıza proje kapsamındaki desteklerinden dolayı Harran Üniversitesi Bilimsel Araştırma Kurulu'na ve araştırmada kullandığımız lokasyon haritasının yapımıyla çalışmamıza katkı sunan meslektaşımız Sayın Abdullah İzzeddin Karabulut'a teşekkür ederiz.

KAYNAKÇA

1. Baydemir, R. (2016). "Mesleğin İncelikleri: Sosyal Bilimlerde Araştırma Nasıl Yürütülür?" Munzur Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi (MÜSBİD), 5(9), 109-112. <https://dergipark.org.tr/pub/tusbd/472606>
2. Baydemir, R., Benek, S., & Elmastaş, Necmettin. (2019). "Türkiye'deki Suriyelilerin Hukuki Durumu Üzerine Bir Değerlendirme". Dünya Göç ve Mülteci Kongresi 14-17 Ekim 2019, Gaziantep, Tam Metinler Kitabı, 35-42.
3. Becker, H. S. (2015). Mesleğin İncelikleri: Sosyal Bilimlerde Araştırma Nasıl Yürütülür? (L. Ünsaldı, B. Öztürk, H. E. Mescioğlu, Ş. Geniş, & G. Metin, Çev.; 2. bs). Heretik Yayınları, Ankara.
4. Benek, S. (2016). "Türkiye-Suriye İlişkilerinin Sosyal Coğrafya Açısından Tarihsel Arka Planı". Gaziantep University Journal of Social Sciences, 15(1), 171-192. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/223124>
5. Benek, S., & Baydemir, R. (2019). "Problems Encountered by the Syrians in the Context of Cultural Conflict and Integration: A Case Study of Şanlıurfa City". The Copernicus Journal of Political Studies, 2, 89-116. <http://dx.doi.org/10.12775/CJPS.2019.0014>
6. Benek, S., Baydemir, R., & Bozdoğan, S. (2020). "Covid-19 Pandemi Sürecinde Mevsimlik Gezici Tarım İşçiliği ve Çalışma Koşulları Üzerine Bir İnceleme: Beylikova (Eskişehir)" Örneği. Türk Coğrafya Dergisi, 76, 75-94. <https://doi.org/10.17211/tcd.815947>
7. Benek, S., Baydemir, R., Elmastaş, N., Yetmen, H., Özcanlı, M., & Pınar, A. (2018a). "Suriyeli Esnafın Urfa'nın Esnaf İşgücü Piyasasına Etkileri Üzerine Yapılmış Bir Alan Çalışmasının Sonuçları Üzerine Bir Değerlendirme". III. INES Uluslararası Eğitim ve Sosyal Bilimler Kongresi Tam Metin Kitabı, 1040-1047.
8. Benek, S., Baydemir, R., Elmastaş, N., Yetmen, H., Özcanlı, M., & Pınar, A. (2018b). "Urfalı Esnafın Suriyelilere İlişkin Düşüncelerinin Belirlenmesine Yönelik Yapılan Bir Alan Çalışmasının Sonuçları Üzerine Bir Değerlendirme". III. INES Uluslararası Eğitim ve Sosyal Bilimler Kongresi Tam Metin Kitabı, 1048-1055.
9. Benek, S., Elmastaş, N., Pınar, A., Özcanlı, M., Baydemir, R., Dağ, Ö. F., & Karabulut, A. İ. (2017). Sosyal Entegrasyon Bakımından Suriyelilerin Küçük Esnaf İşgücü Piyasasına Etkilerinin Araştırılması: Şanlıurfa Şehri Örneği (Bilimsel Araştırma Raporu, Sayı: 16178). Harran Üniversitesi Bilimsel Araştırma Komisyonu (HÜBAK).
10. Benek, S., & Şahap, A. (2015). "Suriye İç Savaşı'nın Türkiye'nin Güneydoğusundaki Sınır ve Sıma Yakın İllerinin Sosyo-Ekonomik Yapısına Etkisi". International Science and Technology Conference Proceedings, 495-504.
11. Bimay, M. (2020). "Suriyeli Sığınmacıların Sosyo-Ekonomik ve Kültürel Uyum Düzeylerinin Karşılaştırılması: Kilis ve Batman Örneği". Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 8(6), 1931-1943. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/1212136>
12. Bozkoyun, M., Baytar, İ., & Enginyürek, M. (2021). "Türkiye'de Geçici Koruma Statüsündeki Suriyeliler Üzerine Genel Bir Değerlendirme". ss. 138-151 içinde *International Migration Researches Congress Full Text Booklet*. Ankara: Bidge Publications.
13. Castles, S., Haas, H. de, & Miller, M. J. (2014). The Age of Migration: International Population Movements in the Modern World (5. bs). Palgrave Macmillan.
14. Çapar Parsıoğlu, Ş. (2020). "Suriyeli Mültecilerin Sosyo-Ekonomik Durumları: Kahramanmaraş Örneği" [Yüksek Lisans Tezi]. Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kahramanmaraş.
15. Doğan, B., & Karakuyu, M. (2016). "Suriyeli Göçmenlerin Sosyoekonomik ve Sosyokültürel Özelliklerinin Analizi: İstanbul Beyoğlu Örneği". Marmara Coğrafya Dergisi, 33, 302-333. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/286993>

16. Erdoğan, M. M. 2014. Türkiye'deki Suriyeliler: Toplumsal Kabul ve Uyum Araştırması. Hacettepe Üniversitesi Göç ve Siyaset Araştırmaları Merkezi.
17. Erdoğan, M. M. 2020. Suriyeliler Barometresi 2019: Suriyelilerle Uyum İçinde Yaşamın Çerçevesi. Orion Kitabevi.
18. Erdoğan, M. M. 2021. Suriyeliler Barometresi 2020: Suriyelilerle Uyum İçinde Yaşamın Çerçevesi. Eğiten Kitap Yayıncılık.
19. Gençler, A. (2020). "Türkiye'deki Suriyeli Sığınmacıların Sosyo-Ekonomik Yaşama Etkileri: Fayda Maliyet Ekseninde Bir Bakış". Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi, 78, 111-145. <https://doi.org/10.26650/jspc.2019.78.0036>
20. Güldalı, P. Ş., & Özmen, Z. (2022). "Eğitim Düzeyi Yüksek Suriyelilerin Sosyo-Ekonomik ve Kültürel Sorunlarının Toplumsal Kabul ve Uyum Açısından Değerlendirilmesi: Kayseri Örneği". IBAD Sosyal Bilimler Dergisi, 12, 346-373. <https://doi.org/10.21733/ibad.995020>
21. Gültekin, M. N., Giritlioğlu, İ., Karadaş, Y., Soyudoğan, M., Kuzu, Ş.L., Gülhan, S.T., Doğanoglu, M., Utanır, A., Aslan, A., & İncetahtacı, N. (2019). Gaziantep'teki Suriyeliler: Uyum, Beklentiler ve Zorluklar. 2. bs. Gaziantep Üniversitesi Yayınları.
22. Gültekin, M. N., Yücebaş, M., Soyudoğan, M., Atasü Topçuoğlu, R., Doğanoglu, M., Kuzu, Ş.L., Gülhan, S.T., Aslan, A., İncetahtacı, N., Utanır Karaduman, A., Aslan, A., Karayakupoglu, H.C., Kaya, M., Açıkgöz, Ö., & Özhazar, İ. (2021). Gaziantep Monitörü 2020 Suriyeliler. SABEV.
23. Gümüş, A K. (2018). "Suriye'den Türkiye'ye göçün sosyo-ekonomik ve kültürel yansımaları (Gaziantep örneği)". Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Niğde.
24. Günal, V. (2019a). "Şanlıurfa Şehrindeki Göçmenlere Ait İşyerlerinin Yapısal ve Mekânsal Dağılışı". Ss. 227-33 içinde III. Taras Shevchenko International Congress on Social Sciences the Full Text Book. Kiev/Ukraine: İksad Publications.
25. Günal, V. (2019b). "Suriyeli Göçmenlerin Oluşturduğu Yeni Kültürel Peyzaj: Şanlıurfa Şehrindeki Arapça Görseller ve Özellikleri". Turkish Studies Social Sciences 14(6), 3083-3107. doi: 10.29228/TurkishStudies.39473.
26. Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, <https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638>.
27. İnce, C. (2018). "Göçmenliğin Mekânsal Sosyolojisi: Şanlıurfa Örneği", [Yayınlanmamış Doktora Tezi]. Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.
28. Karasu, M. A. (2016). "Şanlıurfa'da Yaşayan Suriyeli Sığınmacıların Kentle Uyum Sorunu". Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 21(3), 995-1014. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/227689>
29. Karasu, M. A. (2018). "Suç Korkusu, Göç ve Suriyeli Sığınmacılar: Şanlıurfa Örneği". Uluslararası Yönetim Akademisi Dergisi, 1(3), 332-347. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/626351>
30. Kaya, M. (2015). "Komşuda misafirlik: Suriyeli sığınmacılarca kurulmuş mülteci derneklerinin perspektifinden Türkiye'de yaşamak". The Journal of Academic Social Science Studies, 39, 263-279. <http://dx.doi.org/10.9761/JASSS3050>
31. Kaya, M. (2017). Türkiye'deki Suriyeliler: İç içe geçişler ve karşılaşmalar (1. bs). Hiperlink.
32. Kaynak, S., Arslan, İ., Alancıoğlu, E., & Koçakoğlu, M. A. (2016). "Göçün Sosyo-Ekonomik Sonuçları: Suriyeli Göçmenler Üzerine Bir Uygulama". 2. Uluslararası Uygulamalı Bilimler Kongresi: "Göç, Yoksulluk ve İstihdam" 23-25 Eylül 2016 Konya Bildiriler Kitabı, 11-18.
33. Kaypak, Ş., & Bimay, M. (2016). "Suriye Savaşı Nedeniyle Yaşanan Göçün Ekonomik ve Sosyo-Kültürel Etkileri: Batman Örneği". Batman Üniversitesi Yaşam Bilimleri Dergisi, 6(1), 84-110.
34. KoBotoolbox, <https://www.kobotoolbox.org/>
35. Koyuncu, A. (2014). Kentin Yeni Misafirleri Suriyeliler. Çizgi Kitabevi.
36. Seyhan, S. (2019). "Türkiye'ye 2011 Tarihinden Sonra Gelen Suriyelilerin Durumu: Osmaniye Örneği", [Yüksek Lisans Tezi]. Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

37. Sönmez, M. E., & Ayık, U. (2020). "Sınır İllerindeki (Gaziantep, Hatay ve Şanlıurfa) Suriyeli Sığınmacıların Sosyal, Ekonomik ve Nüfus Yapıları". Gaziantep Üniversitesi Ayıntab Araştırmaları Dergisi, 3(2), 64-75. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/1439333>
38. Şanlıurfa Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, (2020). Suriyelilere İlişkin Veriler.
39. Yanık, O. (2019). "Geçici Koruma Altındaki Suriyelilerin Sosyo Ekonomik Durumları ile Sosyal Uyum İlişkisi: Sultanbeyli Örneği" [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.
40. Yardımcı, Ş. (2018). "Çalışma Hayatı Uluslararası Düzensiz Göçle Karşılaştığında: Şanlıurfa Şehrindeki Suriyelilerin Durumu" [Yüksek Lisans Tezi]. Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.